

Oruç tutmamayı veya orucu bozmayı mübah kılan haller nelerdir?

Soru: Oruç tutmamayı veya orucu bozmayı mübah kılan haller nelerdir?

Cevap

Bütün ibadetlerde olduğu gibi oruçta da asıl olan kişinin başlamış olduğu ibadeti tamamlamasıdır. Ancak bir takım ârizî durumlarda kişi ibadeti bozabilir. Bu bağlamda bir Müslüman aşağıdaki hallerde Ramazan orucunu tutmama veya bozup sonrasında güne gün kaza etme ruhsatına sahiptir.

1. Yolculuk

Her ne kadar kişiye meşakkat vermediği sürece oruç tutması daha faziletli olsa da¹ Ramazan ayı içinde seferi mesafeye yolculuk (90 km.) yapan kimse müsafir/yolcu olduğu sürece oruç tutmayabilir.² Zikredilen ruhsat imsak vaktine seferi olarak giren kimse içindir. Zira kişi mukim olarak sabahlayıp oruca niyet ederse, sonrasında sefere çıkacak olsa dahi orucunu bozması caiz değildir.³ Bununla birlikte şayet sefere çıktıktan sonra orucunu bozarsa ona kefarete değil kaza gerekir.⁴

1. Hastalık

Hanefilere göre orucu tamamlamadan sonlandırmaya ruhsat tanıyan hastalık, hastalığın artmasına veya uzamasına sebebiyet verendir.⁵ Bunun tespiti ise hastalığın artacağına delalet eden bir emareyle, tecrübe yoluyla ya da tıp sahasında uzman bir doktorun beyanı ile olur.⁶ Bu alanda uzman olmayan kimsenin sözüne ise itibar edilmez.⁷ Ayrıca bu mesele özelinde doktorun Müslüman olması ve açıktan günah işlemeyen biri olmaması şartı aranır.⁸ Zira kafir bir doktor İslami hassasiyetinin olmayışı sebebiyle oruca mani olmayan hastalığı da özürden sayabilir.⁹

1. İkra

Kişi ölüm, uzvun sakat bırakılması, şiddetli dayak ve benzeri mülcî tehditler karşısında orucunu bozup sonra kaza edebilir. Bununla birlikte orucunu bozmayıp sabrederse ecir kazanır.¹⁰

1. Hamilelik ve Süt Emzirme

Oruç tutması halinde kendilerinin ya da çocuklarının sağlıklarına zarar gelmesinden korkan gebe veya süt emziren kadınlar da oruç tutmayıp Ramazan'dan sonra gününe gün kaza edebilir.¹¹ Zikredilen iki sınıf oruca niyet ettikleri gün içinde aynı gerekçeyle oruçlarını bozarlarsa üzerlerine kefarete değil kaza orucu gerekir.¹² Sütanne için de aynı hüküm geçerlidir.¹³

1. Açlık ve Susuzluk

Oruç tutan kimsenin hastalığa veya ölüme götürecek şekilde şiddetli açlık veya susuzluk çekmesi de oruç bozmayı mübah kılan hallerdendir.¹⁴ Kişinin kendisini kasıtlı olarak yorması neticesinde acıkması veya susaması halinde ise orucunu bozması caiz değildir. Bu durumda orucunu bozarsa kefareti orucu tutması gerekir.¹⁵

1. Yaşlılık

Oruç tutmaya güç yetiremeyen yaşlı kimse de oruç tutmayıp, tutamadığı her gün adına bir fakire fidye vermelidir.¹⁶ Zira Allah ﷻ “Orucu tutmakta zorlananlar için bir yoksulun günlük yiyeceği kadar fidye yeterlidir.”[17] buyurmaktadır.¹⁸

1. Ebû Muhammed Fahrüddîn Osmân b. Alî b. Mihcen b. Yûnus es-Sûfî el-Bârî ez-Zeylâî, *Tebyînu'l-ḥakā'ik* (Kahire: Matba'âtü'l-Kübrâ'l- Emîriyye, 1313), 1/333.
2. Alâüddîn Ebû Bekr b. Mes'ûd b. Ahmed el-Kâsânî, *Bedâiu's-sanâi' fî tertîbi's-şerâi'* (Beyrut: Darü'l-Kütübü'l-İlmiyye, 1986), 2/94.
3. Heyet, *el-Fetâvâ'l-Hindiyye* (Daru'l-Fikr, 1310), 1/206.
4. et-Tahtâvî, *Hâşiye 'alâ Merâkı'l-felâh* (Beyrut – Lübnan: Dârü'l-kütübü'l-İlmiyye, 1997), 674.
5. Ebü'l-Hasen Burhânüddîn Alî b. Ebî Bekr b. Abdilcelîl el-Fergânî el-Mergînânî, *el-Hidâye şerhu bidâyeti'l-mübtedî* (Sind: el-Büşra, 2021), 1/351.
6. Kemâlüddîn Muhammed b. Abdilvâhid b. Abdilhamîd es-Sivâsî el-İskenderî İbnü'l-Hümâm, *Fethu'l-kadîr li'l-'âcizi'l-fakîr* (Beyrut: Dârü'l-Fikr, ts.), 2/351.
7. et-Tahtâvî, *Hâşiye 'alâ Merâkı'l-felâh*, 485.
8. Zeynüddîn b. İbrâhîm b. Muhammed el-Mısırî İbn Nuceym, *el-Bahru'r-Râik Şerhu Kenzi'd-Dekâik* (Dârü'l-Kütübü'l-İslami, ts.), 2/303.
9. Muhammed Emîn b. Ömer b. Abdilazîz el-Hüseynî ed-Dımaşkî İbn Âbidîn, *Reddü'l-muhtâr 'ale'd-dürri'l-muhtâr* (Beyrut: Darul Fikr, 1992), 2/422.
10. el-Kâsânî, *Bedâiu's-sanâi' fî tertîbi's-şerâi'*, 2/96; İbn Âbidîn, *Reddü'l-muhtâr 'ale'd-dürri'l-muhtâr*, 2/421.
11. Ebû Bekr Şemsü'l-eimme Muhammed b. Ebî Sehl Ahmed es-Serahsî, *el-Mebsûṭ* (Beyrut: Dârü'l-Ma'rife, 1993), 3/99.
12. el-Mergînânî, *el-Hidâye şerhu bidâyeti'l-mübtedî*, 1/352.
13. İbn Âbidîn, *Reddü'l-muhtâr 'ale'd-dürri'l-muhtâr*, 2/422.
14. Ebü'l-İhlâs Hasen b. Ammâr b. Alî el-Vefâî el-Mısırî eş-Şürünbülâlî, *Nûrû'l-izâh ve necâtü'l-ervâh* (el-Mektebetü'l-Asriyye, 2005), 141.
15. Damad Efendi, *Mecma'u'l-enhur fî şerhi Mülteka'l-ebhur* (Daru İhyai Kütübü'l-Arabiyye, ts.), 1/249.
16. Ebü'l-Hüseyn Ahmed b. Ebî Bekr Muhammed b. Ahmed el-Kudûrî, *el-Muhtaşar* (Beyrut: Darü'l-Kütübü'l-İlmiyye, 1997), 64.
17. Bakara 2/184.

وَعَلَى الَّذِينَ يُطِيقُونَهُ فِدْيَةٌ طَعَامُ مَسْكِينٍ

18. Günümüzde fidyenin alt sınırının ne kadar olacağı her yıl Ramazan ayında Diyanet tarafından belirlenmektedir.